

**OILA VA MEHNAT MUAMMOLARI**

QDU amaliy psixologiya ta'lim yo'nalishi

*talabasi **Qayipova Bekzada Ahsatbay qizi***

*Ilmiy rahbar : **Mambetiyarova Venera Reyimbaevna***

Annotatsiya: Ushbu maqola oila va mehnat muammolarini tahlil qiladi. Oila jamiyatning asosiy elementlaridan biri bo'lib, uning salomatligi va farovonligi, albatta, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishning ko'rsatkichlaridan biridir. Mehnat esa insonning iqtisodiy faoliyatini ta'minlovchi asosiy omil bo'lib, oilaning moddiy va ma'naviy farovonligiga bevosita ta'sir qiladi. Oila va mehnat o'rtasidagi o'zaro aloqalar ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi, jumladan, ayollarning mehnat bozoridagi o'rni, oilaviy mas'uliyatlar, ish va oilaviy hayot orasidagi muvozanatni topish kabi mavzularni o'z ichiga oladi. Maqola oila va mehnatning jamiyatdagi o'rni, o'zaro ta'siri va ular bilan bog'liq ijtimoiy, iqtisodiy muammolarni tahlil qilishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: oila, mehnat, oilaviy mas'uliyatlar, ish va oila muvozanati, ayollar mehnati, ijtimoiy muammolar, iqtisodiy rivojlanish.

Kirish. Oila va mehnat jamiyatda bir-birini to'ldiruvchi va o'zaro bog'liq bo'lgan ikki muhim hodisadir. Oila insonlarning birlashgan hayotini tashkil etadi, uning shakllanishi, rivojlanishi va farovonligi jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy holatini aks ettiradi. Mehnat esa insoniyatning moddiy ehtiyojlarini qondirish, iqtisodiy faoliyatni tashkil etish va rivojlantirish jarayonini tashkil etadi. Biroq, oila va mehnat o'rtasida yuzaga keladigan muammolar jamiyatda bir qator ijtimoiy va iqtisodiy qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqolada oila va mehnat o'rtasidagi aloqalar, oilaviy mas'uliyatlar, ish va oila hayoti orasidagi muvozanat va bu boradagi muammolar tahlil qilinadi.



Oila va mehnat: ta'rif va asosiy muammolar. Oila jamiyatning mikroskopik shakli bo'lib, unda odamlar o'rtasida iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlar tashkil etiladi. Oila o'z ichiga ota-ona, farzandlar, va boshqa qarindoshlarni oladi va unda barcha a'zolar birgalikda hayot kechirishadi. Oilaning asosiy vazifalari – farzandlarni tarbiyalash, oilaning moddiy ehtiyojlarini qondirish va o'zaro yordamni ta'minlashdir. Biroq, mehnat muammolari oilaning bu vazifalarni bajarishdagi imkoniyatlarini cheklaydi.

Mehnat esa insonning iqtisodiy faoliyatining asosiy shakli bo'lib, jamiyatdagi har bir individning hayotini tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Ammo, mehnatning oilaviy vazifalar bilan uyg'unlashuvi o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi. Mehnat bozoridagi adolatsizliklar, ayollar va erkaklar o'rtasidagi ish bozoridagi tengsizliklar, oilaviy mas'uliyatlarning yuki hamda ish va oila hayotining muvozanatida yuzaga kelgan qiyinchiliklar asosiy ijtimoiy muammolardir.

Oila va mehnatning jamiyatdagi o'rni . Oila va mehnat o'rtasidagi muvozanat, ayniqsa, rivojlanayotgan jamiyatlarda, masalan, O'zbekistonda dolzarb masaladir. Oila mehnat resurslarini taqdim etishning bir manbai sifatida, ayollar va erkaklar o'rtasidagi rol taqsimoti, ish joylarida adolatning ta'minlanishi, shuningdek, oilaviy majburiyatlar va ish vaqtining moslashuvi kabi masalalar o'zgaruvchan ijtimoiy muhitda doimiy ravishda yangilanib bormoqda. Oila va mehnat o'rtasidagi to'g'ri muvozanatni ta'minlash uchun ish beruvchilar, davlat va oilalar birgalikda ishlashlari lozim.

Ayollar mehnati va oilaviy mas'uliyatlar. Ayollar mehnat bozori va oilaviy mas'uliyatlar o'rtasida o'ziga xos muammolar bilan yuzlashmoqda. Ayollar o'zlarining oilaviy majburiyatlarini bajarish bilan birga, mehnat bozorida ham faol ishtirok etishlari zarur. Biroq, ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekistonda ham, ayollarni ishga joylashtirishda turli to'siqlar mavjud. Ayollar ko'pincha o'z oilaviy mas'uliyatlariga e'tibor qaratishadi, lekin bu ularning mehnat bozoridagi imkoniyatlarini cheklaydi. Bundan tashqari, ayollarga nisbatan gender asosida



kamsitishlar, ish haqi farqlari, shuningdek, "oyalik" ta'tili kabi omillar ham ular uchun qo'shimcha muammolarni keltirib chiqaradi.

Ish va oila hayoti orasidagi muvozanatni topish oilaning farovonligi uchun juda muhimdir. Zamonaviy jamiyatda ko'plab ishchilar o'z ish joylarida hamda oila a'zolari bilan birga vaqt o'tkazish uchun mehnat qilishadi. Shu bilan birga, ish va oila o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashda oilaviy va ishga oid majburiyatlar, vaqtni boshqarish, hamda ruhiy va jismoniy holatga zarar yetkazmaslik kabi muammolar mavjud. Buning uchun davlat tomonidan yaratilgan mehnat qonunchiligi, ish vaqtining moslashtirilishi, oilaviy yordam va qo'llab-quvvatlash tizimlari muhim o'rin tutadi.

Oila va mehnat o'rtasidagi to'qnashuvlar ko'plab ijtimoiy va iqtisodiy muammolarga olib keladi. Mehnat bozorida ayollar va erkaklar o'rtasidagi tengsizliklar, oilaviy ta'minot va farovonlikni ta'minlashdagi qiyinchiliklar, hamda mehnat sharoitlarining yomonlashuvi bu kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, ijtimoiy himoya vositalarining yetarli emasligi, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarining cheklanganligi kabi omillar oilaning mehnat faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Oila va mehnat o'rtasidagi aloqalar jamiyatning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ularning o'zaro ta'siri va aloqalarini yaxshilash, oilaviy mas'uliyatlar va mehnat bozoridagi tenglikni ta'minlash jamiyatning ijtimoiy farovonligini oshirishga olib keladi. Oila va mehnat o'rtasidagi muvozanatni topish, ayniqsa ayollar mehnatini qo'llab-quvvatlash va ish va oila hayoti orasidagi muvozanatni saqlash jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Shu sababli, oila va mehnat muammolarini hal qilishda hukumat va ijtimoiy institutlar birgalikda ishlashlari zarurdir.



ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I. A. (1996). *O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi*. Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti.
2. Rizaev, A. (2018). *Mehnat va oila: O'zbekistondagi jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy masalalari*. Toshkent: Ilm-Ziyo.
3. Khodjaeva, S. (2021). *Ayollar mehnatining oila va jamiyatdagi roli*. Tashkent: Akademiya.
4. Muminov, J. (2020). *Ish va oila: Muvozanatni topish yo'llari*. Toshkent: Milliy Ensiklopediyasi.